

30-LETNICA RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

PRIZNANJE HUMANOSTI

V sredo popoldne, 12. junija 1974, je bila v skupščinski dvorani pod pokroviteljstvom predsednika mošćanske občinske skupščine prisrčna prireditev ob 30-letnici obnove RKS 18. junija leta 1944. v Gradcu v Beli krajini. Ob tej priložnosti sta RO in OORK podelila tudi odličja vsem zaslužnim aktivistom RK in večkratnim krvodajalcem v naši občini.

V lepo okrašeni dvorani se je zbralo prek 100 povablencev, da proslavi jubilej te človekoljubne organizacije. Med njimi je bil tudi predsednik naše občinske skupščine Marjan Moškrič, predstavnik RO Maks Klanšek, predstavniki MORK in drugih občinskih organizacij RK, predstavniki šol, zavodov in podjetij.

Slovesnost je začela predsednica OORK Ljubljana Moste-Polje Sonja Čuček, ki je po pozdravu dragih gostov kratko orisala razvojno pot te humane organizacije od krimske vojne, ženevskih konvencij do 2. svetovne vojne, posebno pa še od jubilejnega leta 1944, ko je RK nove Jugoslavije začel kot prava ljudska organizacija socialistične države, ki je v resnici zdaj to, kar si je pred več kot 110 leti zamislil humanist Henry Dunant.

Opisala je predvsem razvoj organizacije v nekdanjih občinah Moste in Polje in nato v združeni občini Ljubljana Moste-Polje, vse mnoge akcije, vso bogato dejavnost med odraslimi in mladimi člani po šolah.

Za njo je pozdravil navzočo predsednik občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje Marjan Moškrič. V klenih besedah se je med mnogoštevilnimi dejavnostmi ORK Ljubljana Moste-Polje dotaknil predvsem krvodajalstva, ki je v zadnjih letih doseglo čudovit razcvet in načrte že dve leti vztrajno presegamo.

Tudi mladi član letošnje zmagovalne ekipe v prvi pomoči z osnovne šole Jožeta Moškriča je pozdravil vse navzoče.

Sledil je kulturni program. V začetku je otroški zbor oš Jožeta Moškriča pod vodstvom Stjepana Porenta ubranil zapel štiri pesmi in njihovi sveži glasovi so ustvarili toplo, prisrčno ozračje. Prvak ljubljanske opere Ladko Korošec je ob harmonikarski spremljavi Milana Stanteta zapel Bučarjevo pesem Delavec ter priljubljeno arijo Figara in Mozartove opere Figarova svatba, za kar je, kot vedno, požel topel aplavz. Tudi dramski igralec Marjan Benedičič je izredno lepo recital Borovo balado Kurir in Jirja Wolkerja Balado o kurjačevih očeh. Obe recitaciji sta napravili na navzoče izreden vtis in umetnika so nagradili z dolgotrajnim ploskanjem. Milan Stante je izvajal na harmoniki valček iz 2. dejanja Puccinijeve opere La Boheme.

Vsi trije umetniki so že stari znanci z mnogih kulturnih prireditev, nadvse radi prihajajo med naše proletarce in so res pravi ljudski umetniki, ki imajo posluš za delavca in kmeta.

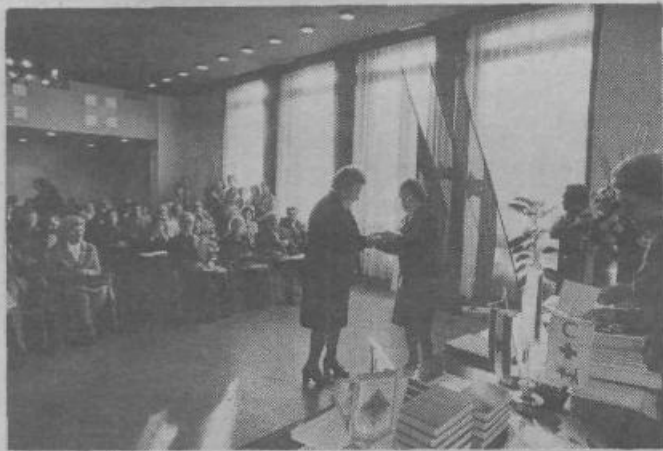
Kulturnemu programu je sledila podelitev odličij: z zlatim in srebrnim znakom aktivista RK je bilo odlikovanih 34 članov, republiške diplome RK in občinska priznanja pa je prejelo 32 sodelavcev RK naše občine. Skromne ženece s podeželja pa drugi delavci na vseh področjih so imeli solze v očeh, ko so sprejemali v svoje žuljave roke ta priznanja.

Za aktivisti RK so prejeli „s krvjo“ zaslužena priznanja 50, 30 in 25-kratni krvodajalci, ki že leta in leta rešujejo življenja z najdražjim, kar imajo — s krvjo, ne da bi kdo vedel za njih imena, za njih skrb, delavnost in prizadevanost. Skromno in v zadregi so stopali po značke ti junaki človekoljubja.

Potem se je razvil prisrčno prijateljsko kramljanje med vsemi prisotnimi. Da so bili lahko vsaj nekoliko postrženi, so spet priskočila na pomoč naša podjetja s svojimi izdelki: Kolinska, Žito in Emona-grosist, ki imajo vedno posluš za potrebe RK.

Da smo pa odtikovancem podelili lepe knjižne nagrade ter jih obdarili z umetniškimi reprodukcijami slik, so nam pomagale založba in tiskarna Mladinska knjiga ter založba Partizanska knjiga, ki imata vedno posluš za človekoljubne akcije.

M. J.

Priznanje in odličja je v imenu občinske organizacije RK podelila predsednica Sonja Čučkova

PRVI ZBOR KRVODAJALCEV PRI NAS

Dolgoletni napor RK za razvoj krvodajalstva so imeli med železničarji Prometne sekcije Ljubljana-Moste vselej ugoden odziv. Zadnja štiri leta se je število krvodajalcev povečalo zlasti po zaslugi Ivana Dergina, Janeza Hočvarja in Rudolfa Jugoviča kar za štirikrat. Le skromen podatek: 181 delavec je od 1970. leta dalje dalo kri 750-krat! Na poklic daje kri 3-krat do 4-krat letno nad 30 delavcev. Diploma in bronasta plaketa sta dokaz, da ti uspehi niso šli mimo skrbne ocene občinskega odbora RK, republiškega in mestnega odbora ter osnovne organizacije sindikata prometa in zvez. Z njihovim primernim prispevkom so krvodajalci skupaj z družinskimi člani priredili skupno srečanje v idiličnem okolju pri Radohovi vasi. Brez predvidenega programa je lepo vreme in razpoloženje spontano nizalo preudarne besede humanosti, pohvale, ponosa in resnih želja, da iz skromnih začetkov preraste krvodajalstvo s pomočjo delovnih in družbenopolitičnih organizacij v bolj organizirano dejavnost. Predsednica občinskega odbora RK Sonja Čuček je kot gostja z izbranimi besedami še posebej izrekla priznanje darovalcem krvi.

Klene besede krvodajalcev o potrebi načrtnega dela so dokazovale, kaj je lahko človek človeku. Je moč doživeti kaj bolj plemenitega, ko zagleda solze ginjenosti v očeh 120-kratnega dajalca krvi, skladiščnika Milana Keka? Ni ga denarja, ki bi poplačal tople občutke družinskih članov, s ponosom in hvaležnostjo spremljajočih javno priznanje plemenitosti svojih dragih. Vzburjena so bila srca darovalcev krvi Staneta Perdiha, Janeza Hočvarja, Milana Cvetka, Rudolfa Jugoviča, Marjana Berlota, Antona Grabnarja, Ignaca Mandlja in še 25 tovarišev, ko smo poslušali o njihovem 10 do 50-kratnem darovanju krvi. Za srčne operacije so dajali kri 3-krat do 4-krat letno po pol litra: Milan Cvetko, Vili Franc, Rudi Jugovič, Drago Vidmar, Drago Hriberški, Anton Mrvar, Jože Zupančič in Vladimir Mohar.

Besede so zamirale. Spregovorila so srca. Topli sončni žarki so v očeh vseh prisotnih osvetljevali kristale solza. Na prsih slavilencev so blestela desetina zlatih in srebrnih krvodajalskih značk. Omizja, vsi zbrani, vsa narava je omemela. Le nežni vetrič je šepetaje prepričeval, da smo bili priče najbogatejšemu plačilu. Spoznali smo veličino poslanstva prostovoljnih krvodajalcev. Navzoči so z navdušenjem proglasili srečanje za prvi zbor krvodajalcev pri nas. Izvolili so svoj delovni odbor. Na predlog tovarišice Čučkove so sklenili, da v letu 1975 s pomočjo vseh družbenopolitičnih dejavnikov organizirajo v Zajčji Dobravi zbor krvodajalcev občine Ljubljana Moste-Polje. Ta pobuda bo nedvomno sprožila nov polet, organizacijsko povežala in smotno usmerila naše krvodajalstvo.

Iskreno priznanje: večina je o tem doslej premalo razmišljala! Šele, ko je človek v nesreči, na robu smrti, se tega zave, pričakuje pomoč. Nič ne veš, morda boš še danes na vrsti! Kdor si pripravljen reševati človeška življenja in zdravje, pridruži se nam!

VINKO ŠEBENIK

KRVODAJALSTVO — ODLIKOVANCI V LETU 1974

ZLATI ZNAK RK ZA LETO 1974 SO PREJELI

1. Tončka Štum,
2. Jože Podobnik,
3. Rafaela Mihevc,
4. Marija Matjaž,
5. Elda Martelanc,
6. Karla Libersar,
7. Amalija Jerina,
8. Stane Jalovec,
9. Rozalija Cemak,

Ljubljana, Ribniška 27
Ljubljana, Križna 17
Ljubljana, Kajuhova 4
Polje, Zg. Kašelj 114
Ljubljana, Menardova 24
Ljubljana, Koširjeva 1
Kresnice, Senožeti 61
Polje, C. XXXII/8
Polje, Ul. miru 19

SREBRNI ZNAK RK ZA LETO 1974 SO PREJELI

1. Justin Avsec,
2. Inž. Lojze Bavdaž,
3. Justi Cvek,
4. Milka Fekonja,
5. Kristina Gobec,
6. Cilka Grandovec,
7. Terezija Javoršek,
8. Martina Jelševar,
9. Zalka Klopčar,
10. Marija Kogej,
11. Marija Kokalj,
12. Stefka Kokalj,
13. Marija Korbar,
14. Štefan Levičnik,
15. Marija Lunder,
16. Martin Nachberger,
17. Janez Oblak,
18. Vera Pediček,
19. Ana Rozina,
20. Tončka Pucihar,
21. Božena Stojanovič,
22. Janez Stojc,
23. Fani Trček,
24. Marija Učakar,
25. Zdenka Zalar,

Zalog, Agrokombinatska 1
Ljubljana, Zaloška 98
Ljubljana, Moškričeva 6
Ljubljana, Hruševska 78
Ljubljana, Jarška 28/a
Ljubljana, C. v Obrje 7
Ljubljana, Bernekarjeva 22
Ljubljana, Rjava cesta B2
Ljubljana, Povšetova 58
Ljubljana, Smartinska 129
Petelinje, Dol pri Ljubljani
Ljubljana, Središka 7
Ljubljana, Litijška 132
Polje, Podgrajska 3
Zalog, Hladilniška 18/a
Polje, C. v Obrje 7
Zadobrova, Sneberska 86
Ljubljana, Ribniška 9
Ljubljana, Bernekarjeva 42
Ljubljana, Lunačkova 1
oš Zalog, Polje
Ljubljana, Kavčičeva 38
Ljubljana, Litijška 5
Ljubljana, Prvomajska 13
Ljubljana, Zvezna 14

REPUBLICKE DIPLOME RK ZA LETO 1974 SO PREJELI

1. Florjana Rejc,
2. Maksa Počivašek,

Ljubljana, Zaloška 98
Ljubljana, Križna ul. 15

3. Marija Naglič,
4. Anica Lajevec,

Ljubljana, Lunačkova 7
Ljubljana, Japljeva 17

DIPLOME ZA 50-KRAT DAROVANO KRI SO LETOS PREJELI

1. Janez Hribar,
2. Jože Neubauer,
3. Stane Perdih,
4. Marjan Zicherl,

Medvode 121, Toplarna
Polje, Kekčeva 26
ZTP Moste
Ul. M. Majcna 13, Izolirka

Tudi zmagovalna ekipa v prvi pomoči z osnovne šole Jožeta Moškriča je prejela zasluženo priznanje

DIPLOME ZA 30-KRAT DAROVANO KRI SO LETOS PREJELI

1. Franc Feguš,
2. Alojz Gvardjančič,
3. Stane Kumek,
4. Antonija Podbrežnik,
5. Alojzij Starič,
6. Zdravko Zavodjal,
7. Vili Završnik,

Intervropa
Kolinska, Potrčeva 2
Žito, Smartinska 154
Saturnus, Cesta na Hrib
Kolinska, Smartinska 30
Gradis, Smartinska 60
Indos, Industrijska 3

PLAKETE ZA 25-KRAT DAROVANO KRI SO LETOS PREJELI

1. Franc Feguš,
2. Janjo Kadak,
3. Jože Kolenc,
4. Jože Kuhelj,
5. Stane Kumek,
6. Janez Kurent,
7. Franc Mesec,
8. Janez Novak,
9. Vencelj Pavšič,
10. Viktor Stefančič,

Intervropa, Smartinska c.
Yulon, Kvedrova 22
Avtošpedicija, Smartinska c.
Kolinska, Smartinska c.
Žito, Smartinska 152
Kolinska
Sap, Glavarjeva 12/B
Tehnika, Središka c.
Saturnus, Ob železnici 16
Kemična, Ob železnici 14

OBČINSKO PRIZNANJE RK ZA LETO 1974 SO PREJELI

1. Zinka Belingar,
2. Meta Bergant,
3. Nada Cotič,
4. Ferdinand Čemažar,
5. Angela Dremelj,
6. Gizela Gruden,
7. Jožica Janežič,
8. Francka Kamnar,
9. Francka Kardelj,
10. Tončka Kokelj,
11. Mara Kranjc,
12. Marija Miloradovič,
13. Ivanka Omahen,
14. Maksa Palma,
15. Marija Planinc,
16. Marija Rogina,
17. Jurij Rus,
18. Valerij Savarin,
19. Mara Skubic,
20. Marija Sluga,
21. Tončka Sovinc,
22. Marija Šeško,
23. Viktor Vidregar,
24. Vera Završnik,
25. Janez Žagar,
26. Mladi člani oš Jožeta Moškriča
27. Branka Lozar,
28. Mojca Smrekar,

Ljubljana, Kosovelova 11
Ljubljana, Prvomajska 11
Ljubljana, Kvedrova 15
Polje, C. na Ježah — Zadobrova
Ljubljana, Stražarjeva 24
Ljubljana, Moškričeva 40
Ljubljana, Pujčeva 17
Ljubljana, Okiškega 22
Ljubljana, Kosovelova 20
Zg. Kašelj 114, Lj. Polje
Ljubljana, Moškričeva 29
Zdravstveni dom Moste
Dobrunje — Zadov
Dobrunje, Zadržna 16
Ljubljana, Okiškega 12
Ljubljana, Pujčeva 1
Perčeva 6, Ljubljana
Ljubljana, Kodrova 1
Ljubljana, Ob potoku 25
Zadobrova, Sneberska 134
Ljubljana, Jana Husa 80
Zadobrova, Sneberska 84
Polje — Večje
Zdravstveni dom Polje
Ljubljana, Središka 8
Ljubljana, Jarška c.
Ljubljana, oš Vide Pregarc
Ljubljana, oš Vide Pregarc

Ob Dnevu borca

»Svoboda bo prišla, a mene več ne bo«

V spomin Vidi Janežič

6. junija letos je minilo 60 let od Vidinega rojstva v Podbrdu na Tolminskem. Oktobra letošnjega leta pa bo preteklo 30 let od njene junaške smrti v ljubljanskih zaporih. Njen oče, skromen železniški uradnik, je umrl, ko je hodila Vida še v osnovno šolo. Kmalu nato ji je umrla še mati in tako je prišla v Ljubljano k teti, ki je zanjo skrbel tako kot za svoje tri hčere. Ko je hodila v gimnazij na Poljane, se je preživljala z instrukcijami. Po maturi je diplomirala slavistiko na ljubljanski univerzi.

Prišla je okupacija. Vsa se je posvetila ilegalnemu boju. Spočetka je delala v skupini OF, ki je bila vezana na univerzo. V začetku leta 1942, ko so se ustanovljale terenske frontne organizacije, je delala najprej v rajonu Poljane, pozneje pa je postala prva sekretarka rajonov Center, Šiška in Moste. Nazadnje je bila članica okrožnega finančno-gospodarskega odbora. Nekaj pred svojo aretacijo je bila imenovana

za članico okrožnega odbora OF in okrožnega odbora KPS za Ljubljano. Ze od spomladi 1943. leta je bila v popolni ilegalni ter je zato pustila službo.

Septembra 1943. leta je že bila odločena, da gre v partizane, ker je bila zaradi svojega dela že zelo kompromitirana. Ker pa je bila postavljena naloga, da je bolj potrebna za delo v okupiranem mestu, je Vida ostala doma in delala dalje kot sekretarka rajona in članica komiteja v Mostah.

Agenti policije so jo že nekaj časa zasledovali in zloglasni agent Kobi jo je aretiral 24. februarja 1944. Zaprl jo v ljubljanski prisilni delavnici, kjer so jo strašno pretepali. Med mučiteljmi je spoznala tudi nekatere svoje bivše učence.

Očividno niso vedeli, kakšnega funkcionarja fronte in KPS imajo v rokah. Zato so jo spraševali predvsem o njenem predvojnem levčarskem delu na univerzi. In ker drugega niso vedeli, so jo aprila 1944. leta poslali v taborišče smrti Hallein pri Salz-

burgu. Ko je bila Vida že v internaciji, jo je izdala neka ljubljanska zapornica, ki ni držala mučenja. Tedaj je policija spoznala, da je Vida Janežič tista ilegalna, ki so jo dolgo iskali pod ilegalnimi imeni „Vanda“, „Vilma“ in „Lučka“. Potrudili so se in jo avgusta 1944. leta iz taborišča pripeljali nazaj v ljubljanske zapore.

Začela se je njena mučna zadnja pot. Začela se je njena zadnja dolžnost v boju za osvoboditev domovine: držati pretepanja in zverinska mučenja, držati vse in ne izdati dela tovarišev, organizacije OF. Ker je držala vse pretepanje, vse mučenje, so jo hoteli izstradati. Sedem dni ni dobila niti vode, spala je na golem betonu. Da bi zlomili njen odpor, so jo vozili v gramozno jamo, kjer so streljali talce. Ko so spoznali, da je tudi tako ne morejo prisiliti k priznanju in izdaji, so ji dali piti manjlo, da bi govorila vsaj v omami.

Ko se je zavedla njihove zločinske nakane, je segla po zad-

Narodni heroj Vida Janežič

njem izhodu — raje žrtvovati svoje mlado življenje kot izdati, četudi v omami. Razbila je kozarec in si z njim prerezala žile na levi roki. Pazili so nanjo, zato so jo našli v mlaki krvi, še preden je izdihnila. Odpeljali so jo v bolnišnico in rešili, rešili za ponovno mučenje.

V bolnišnici je prišla v roke znanki zdravnic dr. Majdi Mačkovi. Vida je bila tedaj vsa spreminjena, topa od prestanih bolečin in oslabela. Na Majdina vprašanja je odgovarjala le z „da“ in „ne“. Polagoma je priznala, da ni jedla in pila že sedem dni. Zdravnica ji je dala vode in nekaj piškotov. „Strašno so me mučili“, je priznala Vida, „obtožujejo me veliko več, kot je res, toda vedi, da me nihče ne pozna

in tudi jaz ne bom nikogar poznala.“ S tem ji je povedala, da je ni sile in moči, ki bi jo pripravila do izdajstva.

Ker je zdravnica z njo šepetala, ji dala vode in piškotov, so jo policijski agenti na mestu aretirali in odvedli na policijo. Po 17 dneh so dr. Majdo Mačkovo poslali v taborišče Ravensbrueck, češ da je hotela Vido s piškoti zastrupiti. Trdili so, da je komunistična partija poslala Vidi paket z zastrupljeno marmelado in da ji je policija komaj rešila življenje.

Ko je Vida nekoliko okrevala, so jo čez mesec dni iz bolnišnice spet pripeljali v zapore. Vedela je, da jo bodo ubili. Po ponovnem mučenju in pretepanju so jo zaprli v celico, kjer je bilo več žensk, med njimi aktivistka Ančka Cerar. Njej je vsa izmučena in pretepana počasi dejala: „Ves, mi smo temelj, na katerem raste nov svet.“

Taka je bila naša Vida Janežič. Bila je mlada in težko ji je bilo umreti, toda lažje v zavesti, da je njena žrtev temelj za novi svet.

Po vseh poskusih in neuspehih so Vido spet zaprli v samico, ki jo je določil rabelj Loch. Iz zapore v prisilni delavnici so jo vozili na zasliševanje na policijo.

V skupinah od 13 do 20 ljudi so gnali zapornike ponoči peš ob Ljubljani. Ko so se neko noč vračali po isti poti, se je pred policijo Vida zgrudila, tako jo je izmučilo zasliševanje. Policaji, ki jih je vodil, je posodil svoje kolo in nek zapornik je naložil njej skoraj do smrti pretepeno Vido. Niti govoriti ni mogla več. To je bil zadnji dan njenega življenja.

Proti večeru 6. oktobra 1944. leta so prišli v Vidino celico zloglasni policijski agenti, med njimi brata Kobi. Zaporniki po drugih celicah so slišali njihovo glasno kričanje. Čez čas so zapustili njeno celico in v glasnem govoru šli po hodnikih. Kake pol ure kasneje pa so razglasili, da se je Vida Janežič v zaporu obesila. Tega jim nihče ni verjel. Policija je pač vedela, da iz nje ne bodo mogli iztisniti priznanja in izdaje. Da pa ne bi ostali sledovi njihovega dela — mučenja, so jo morali spraviti s poti. Na steni njene celice je za njo ostal napis v francoščini: Svoboda bo prišla, a mene več ne bo.

Kasneje je bilo ugotovljeno, da so ji tistega dne dali najprej zastrupljeno hrano, pozneje pa so njeno truplo obesili.

Po izjavah aktivistk napisala
ŠTEFKA KAVČIČ